

20. McClure, P. (2013). Explaining English surnames: linguistic ambiguity and the importance of context. Part One. *Nomina* 36, 1–33. [in English].
21. McClure, P. (2016). Personal and surname dictionaries, in *The Oxford Handbook of Lexicography*, ed. P. Durkin. Oxford: Oxford University Press, 271–91. [in English].
22. McKinley, R. (1990). *A history of British surnames*. London: Longman. [in English].
23. Parkin D. (2013). Surname typology and the problem of inconsistent classification. *Names*, Vol. 61 No. 4, 200–211. doi: 10.1179/0027773813Z.00000000053. [in English].
24. Reaney, P. (1967). *The origin of English surnames*. London: Routledge. [in English].
25. Reaney, P. H. & R. M. Wilson (1991). *A Dictionary of English Surnames*, London: Routledge. [in English].
26. Reaney, P. H. (1958). *A Dictionary of British Surnames*, London: Routledge. [in English].
27. Redmonds, G. (1997). *Surnames and Genealogy: a New Approach*, Boston, MA: New England Historic Genealogical Society. [in English].
28. Redmonds, G. et al (2011). *Surnames, DNA, and Family History*, Oxford: Oxford University Press. [in English].
29. Rogers, C. D. (1995). *The Surname Detective: Investigating Surname Distribution in England, 1086–Present Day*, Manchester: Manchester University Press. [in English].
30. Russkaya Semekra [*Russian Sevens*]. russian7.ru URL: <https://russian7.ru/post/kakie-familii-poyavilis-tolko-v-sssr/>. [in Russian].
31. Titford, J. (2009). *Penguin Dictionary of British Surnames*, London: Penguin Books. [in English].
32. Weekley, E. (1916). *Surnames*, London: John Murray. [in English].
33. Wyndham, H. A. (1939). *A Family History, 1410–1688*, London: Oxford University Press. [in English].
34. Wyndham, H. A. (1950). *A Family History, 1688–1837*, London: Oxford University Press. [in English].
35. Yeryomina O.V. (2012). Lihvistychni zasady vyvchennya pryzvyshch ukrayins'koyi movy [Linguistic principles of studying surnames of the Ukrainian language]. *Ukrayins'kyi smysl [Ukrainian sense]*. No. 2. URL: <http://ukrsence.com.ua/zmistzhurnal/ukra%D1%97nskiy-smisl-2-2012/lingvistichni-zasadi-vivchennya-pryzvyshhukra%D1%97nsko%D1%97-movi/> [in Ukrainian].

Отримано редакцією 1.12.2022 р.

УДК 37.07:377.004.67

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-219-227

ВИБУДОВА ТА РОЗВИТОК ЕКОСИСТЕМИ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Денисова Анастасія Володимирівна

доктор філософії, завідувач методичного кабінету
Білоцерківський фаховий коледж сервісу та дизайну
e-mail: dipodenisova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4014-9312

Степура Алла Олегівна

директор
Білоцерківський фаховий коледж сервісу та дизайну
e-mail: reception_bksd@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-1239-0715

У статті обґрунтовано, що в сучасних умовах суспільних змін розвиток технологій висуває нові вимоги до ринку праці та освітніх систем, формує запит на підготовку фахівців нової генерації, які впевнено володіють цифровими навичками, відповідають потребам цифрової економіки. З'ясовано, що одним із дієвих рішень є екосистемний підхід до освіти. Проведено аналіз джерельної бази дослідження щодо концептуальних засад та напрямів розвитку екосистем. Висвітлено потенціал вибудови та розвитку екосистеми цифрових рішень закладу фахової передвищої освіти. Проведено дослідження ефективності впровадження інноваційних цифрових технологій в освітній процес Білоцерківського фахового коледжу сервісу та дизайну. Результати саморефлексії свідчать про середній та високий рівні показників за напрямками дослідження та аналізу. Водночас, акцентовано увагу на впровадженні цифрової стратегії розвитку, визначенні її візії, місії та завдань, розроблення системи індикаторів для моніторингу стану цифрової трансформації коледжу.

Ключові слова: екосистема, екосистемний підхід, освітня система, ринок праці, цифрова трансформація, цифрова компетентність.

Постановка проблеми. Цифрова трансформація та рух України до членства в ЄС стрімко змінюють соціальний та економічний ландшафт суспільства, а розвиток технологій висуває нові вимоги до ринку праці та освітніх систем, орієнтує педагогів на підготовку фахівців нової формації, які впевнено володіють цифровими навичками, відповідають потребам цифрової економіки та сучасному стилю життя. Одним із дієвих рішень може стати розвиток екосистемного підходу до освіти. За аналогією з біологічною екосистемою – спільнотою незалежних організмів, які протягом життєвого циклу гармонійно співіснують у певному середовищі, утворюючи з ним єдине ціле; екосистема освіти – є складною, єдиною та адаптивною системою, в якій усі суб'єкти (заклади освіти, державні органи управління, стейкхолдери та інші

структуранти) органічно пов'язані між собою та супроводжують розвиток людини впродовж життя. Зауважимо, що, незважаючи на значне поширення екосистемного підходу в різних сферах суспільно-економічного життя, дотепер відсутній універсальний погляд на термінологічний апарат, принципи застосування, структуру та методичний інструментарій оцінки стану екосистем. Означене актуалізує доцільність дослідження освітніх екосистем, зокрема екосистеми цифрових рішень закладів фахової передвищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку освітніх екосистем в умовах цифрової трансформації економіки та суспільства присвячено низку праць Н. Слюсаренко, О. Кохановської, Л. Карташової, А. Гуржія, Т. Сорочан та інших учених, якими визначено перспективи побудови цифрового навчального середовища нового покоління як екосистеми для суб'єктів освітнього процесу закладу освіти тощо. У наукових розвідках Л. Гриневиц, Н. Морзе, В. Вембер, М. Бойко обґрунтовано необхідність формування екосистеми STEM-освіти в умовах четвертої індустріальної революції. Публікації зарубіжних авторів (Ziye Wang, Qingying Zhang, Orlando Cazarez, Olivier Toutain, Sabine Mueller) презентують концептуальні засади та напрями розвитку екосистем, що охоплюють складні взаємодії між живими і неживими компонентами, циркуляцію інформації та обмін потужностями в певному просторово-часовому діапазоні. Проте, незважаючи на значний доробок учених, проблема вибудови та розвитку екосистеми цифрових рішень закладу фахової передвищої освіти не стала предметом ґрунтовного вивчення й узагальнення.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у висвітленні потенціалу вибудови та розвитку екосистеми цифрових рішень закладу фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Теперішнє десятиліття визначено Європейською Комісією як цифрове десятиліття Європи. Голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн зазначила, що цифрова грамотність повинна бути основою для кожного; однак цифрова зрілість загального населення сильно варіюється між окремими державами-членами ЄС та Східними країнами-партнерами. Індекс цифрової економіки та суспільства (DESI) показує, що четверо з десяти дорослих в ЄС не мають базових цифрових навичок. Крім того, понад 70% підприємств повідомляють про відсутність персоналу, що володіє відповідними цифровими навичками, як про перешкоду для інвестицій [1].

З метою підвищення цифрових навичок Європейською Комісією (ЄК) розроблено низку ініціатив, так, 9 березня 2021 р. було представлено бачення та шляхи цифрової трансформації Європи до 2030 року. Європейський шлях до цифрової економіки та суспільства – це солідарність, процвітання та стійкість, що базується на розширенні прав і можливостей громадян і бізнесу, забезпеченні безпеки та стійкості цифрової екосистеми та ланцюгів постачання. Комісія пропонує цифровий компас для цифрового десятиліття ЄС [2], який розвивається навколо чотирьох основних точок: навички, держава, бізнес, інфраструктура.

26 січня 2022 р. Комісією оголошено міжінституційну урочисту декларацію про цифрові права та принципи цифрового десятиліття [3], серед яких виокремлено:

1. Поставлення людей та їхніх прав у центр цифрової трансформації.
2. Підтримка солідарності та інклюзивності.
3. Забезпечення свободи вибору онлайн.
4. Сприяння участі в цифровому публічному просторі.
5. Підвищення безпеки, захисту та розширення можливостей людей.
6. Сприяння стійкості цифрового майбутнього.

18 липня 2022 р. оприлюднено «Пакт ЄС про навички – Партнерство щодо навичок для цифрової екосистеми» [4]. Пакт є флагманською дією в рамках Європейського плану професійних навичок для конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості. Це нове партнерство дозволить підвищити кваліфікацію та перекваліфікувати працівників, отримати необхідні цифрові навички, які сприятимуть досягненню цілей цифрового та зеленого переходу європейської економіки.

У сфері освіти і науки цифрова трансформація розглядається як комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням необхідної цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищенням рівня цифрової компетентності, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору і аналізу даних [5].

Проте досі немає чіткого загальновизначеного поняття «екосистема». Термін «екосистема» або «екологічна система» (від грец. *οἶκος* – житло, місцеперебування і грец. *συστήμα* – система) з'явився в біології (А. Тенслі) у 1935 році та трактувався як сукупність живих організмів (біоценоз), які пристосувалися до спільного проживання в певному середовищі існування (біотопі), утворюючи з ним єдине ціле [6]. Функціонування екосистем відбувається завдяки структурним внутрішнім зв'язкам між компонентами та зовнішнім зв'язкам між екосистемами та характеризується цілісністю, стійкістю, саморегуляцією та самоорганізацією. Розвиток суспільства надав терміну «екосистема» більш широкі смисли, що сприяло появі ІТ, фінансових, медичних, бізнес-екосистем тощо.

Дослідження Ziyе Wang, Qingying Zhang [7] доводять, що освітня екологія виникла з екологічного погляду на поведінку людей. Американський педагог Е. Ешбі в 1966 р. висунув концепцію «екології вищої освіти», пізніше, в 1977 р. Гремін, декан Колумбійського коледжу, запропонував термін «метод освітньої екології», визначивши його, як дослідження зв'язків між освітніми закладами та структурами суспільства у їх взаємозалежності та взаємовпливі, яке сприятиме сталому та гармонійному розвитку освіти всебічним, системним та природним шляхом.

Сучасний динамічний світ, висуває такі вимоги, що тепер освітня система, яка працює як завод на масове виробництво стандартної продукції, більше не потрапляє у запит ринку. Це формулює проблему: понад 50 % українців працюють не за фахом, який одержали в закладах освіти, про що повідомив міністр освіти і науки Сергій Шкарлет під час презентації підсумків роботи Міністерства освіти і науки в 2021 році. Відтак, система освіти повинна бути гнучкою, адаптивною та персоналізованою.

У літературі з освітніх технологій є багато звітів про цифрові інтервенції, які успішно реалізують свої цілі.

Створена в Україні єдина освітня екосистема стрімко розвивається. Головні аспекти її створення окреслив заступник міністра освіти і науки України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Артур Селецький, та зазначив, що стратегія цифрової трансформації освіти і науки націлена на те, щоб створити єдину освітню екосистему, яка допоможе здобувачам освіти та педагогічним працівникам розвиватись, опановувати цифрові компетентності й мати постійний доступ до якісного цифрового контенту.

Проєкт Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року [8] описує єдину освітню екосистему і визначає стратегічні напрями цифрового розвитку та цифрової трансформації освіти і науки, а саме:

Напрямок 1. «Ефективне використання цифрових технологій в освітньому процесі» реалізується трьома стратегічними цілями такими як: цифрове освітнє середовище є доступним та сучасним; працівники сфери освіти володіють цифровими компетентностями; зміст освіти в галузі ІКТ відповідає сучасним вимогам.

Напрямок 2. «Оптимізація процесів управління, регулювання та моніторингу» реалізується шляхом досягнення таких стратегічних цілей: послуги та процеси у сфері освіти і науки є прозорими, зручними та ефективними; дані у сфері освіти і науки є доступними та достовірними.

На вимогу сьогодення з метою реалізації Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року, формування комплексного стратегічного бачення цифрових перетворень, здійснення системного аналізу щодо реалізації й досягнення операційних цілей та подолання цифрового розриву Білоцерківський фаховий коледж сервісу та дизайну (БФКСД) долучився до проєкту Європейської комісії SELFIE.

SELFIE (Self-reflection on Effective Learning by Fostering the Use of Innovative Educational Technologies) [9] було розроблено Європейською Комісією разом з групою освітніх експертів та практиків з європейських країн. Понад 67000 шкільних керівників, викладачів та учнів по всій Європі протестували бета-версію інструменту наприкінці 2017 року.

SELFIE – онлайн-інструмент для самооцінки закладів освіти, спрямований на те, щоб допомогти оцінити ефективність впровадження інноваційних цифрових технологій в освітньому процесі, з'ясувати, на якому етапі цифрового розвитку знаходиться заклад освіти. Цей онлайн-інструмент не вимірює та не порівнює знання чи навички користувачів, не оцінює та не порівнює заклади освіти між собою. Він використовується лише для самоаналізу стану цифровізації та ефективності використання цифрових технологій у конкретному закладі освіти. Опитування є анонімним та добровільним.

В опитуванні, організованому в коледжі, взяли участь: 104 здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти, 182 здобувачі фахової передвищої освіти, 17 педагогів за напрямом П(ПТ)О, 20 – ФПО, 8 керівників структурних підрозділів.

Напрямами дослідження та аналізу визначено: «А. Лідерство», «В. Співпраця та взаємодія у професійних мережах», «С. Інфраструктура та обладнання», «D. Постійний професійний розвиток», «Е. Педагогіка: підтримка та ресурси», «F. Педагогіка: впровадження в освітній процес», «G. Практика оцінювання», «H. Цифрова компетентність здобувачів освіти».

При аналізі питань щодо кожного напрямку була запропонована бальна шкала оцінки варіантів відповідей від 1 до 5, де: 1 – ні, категорично не погоджуємось; 2 – ні, не погоджуємось; 3 – так, в якійсь мірі погоджуємось; 4 – так, погоджуємось; 5 – так, абсолютно правильно.

Аналіз за напрямами дослідження свідчить про те, що середні показники коливаються у межах 3,9-4,5 б. Так, найвищі бали визначено за напрямами «Е. Педагогіка: підтримка та ресурси», H. «Цифрова компетентність здобувачів освіти», відповідно, найнижчі – «G. Практика оцінювання».

Питання в розділі «А. Лідерство» визначають роль лідерства в інтеграції цифрових технологій в освітній процес, зокрема, наявність цифрової стратегії, залучення до розроблення стратегії цифровізації

педагогічних працівників, сприяння впровадженню нових форм та методів навчання, залучення підприємств до створення стратегії цифровізації закладу освіти. Так, стратегія (дав.-гр. *στρατηγία*, *страта тегів* – мистецтво полководця) – це загальний, недеталізований план, що охоплює довготривалий проміжок часу, спосіб досягнення важливої мети. У контексті цифровізації цифрова стратегія – це план, який використовує цифрові ініціативи для досягнення цілей компанії [10].

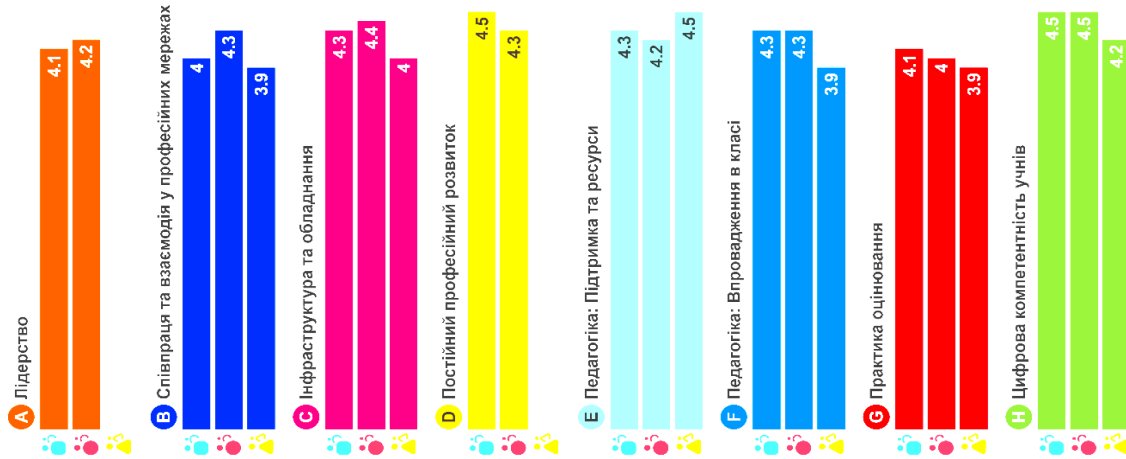

Рис. 1. Середні показники за напрямками оцінювання SELFIE

Політика керівництва спрямована на підтримку педагогічних працівників, які опробовують нові підходи викладання з використанням цифрових технологій, а саме: створення умов для активізації навчальної діяльності здобувачів освіти шляхом оновлення змістового складника освітніх компонент, форм візуалізації навчального контенту, міжособистісної (синхронної чи асинхронної) взаємодії та адаптування до індивідуальних особливостей здобувачів освіти; підсилення ролі зворотного зв'язку, зокрема, через підсумкове та формувальне оцінювання, тощо. Водночас, актуалізації потребують питання вибудови цифрової стратегії щодо оптимізації та автоматизації процесів управління та регулювання освітньої діяльності, забезпечення її якості, впровадження та використання цифрових технологій для ефективного формування сучасних цифрових навичок усіх учасників освітнього процесу у коледжі та більш активного залучення стейкхолдерів до вирішення означеного кола питань.

Напрямок «В. Співпраця та взаємодія у професійних мережах» стосується підтримки культури співпраці та спілкування, обміну досвідом та ефективного навчання з використанням цифрових технологій в коледжі та поза його межами.

Про постійний фокус уваги щодо ефективності використання цифрових технологій в освітньому процесі та обговорення переваг та недоліків викладання і навчання з використанням цифрових технологій зазначають з абсолютною впевненістю 55 % відсотків педагогічних працівників, 40 % – погоджуються. Розподіл відповідей серед здобувачів освіти представлено наступним чином (рис. 2): надали відповіді 178 здобувачів фахової передвищої та 103 здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти, з них, «категорично ні» 1 % та 6 %; «ні» відповіли відповідно 2 % та 9 %, «так, в якійсь мірі погоджуюсь» – 21 % та 26 %, «так, погоджуюсь» – 40 % та 32 %, і «так, абсолютно правильно» – 32 % та 26 %.

Рис. 2. Розподіл відповідей серед здобувачів освіти щодо можливостей обговорення переваг та недоліків викладання і навчання з використанням цифрових технологій

Про наявність сучасної, надійної та безпечної інфраструктури та обладнання (обладнання, програмне забезпечення, підключення до Інтернету, цифрова системи освітнього менеджменту тощо) які уможливають забезпечення та сприяють інноваційним практикам викладання, навчання та оцінювання

свідчать середні показники напряму «С. Інфраструктура та обладнання», зокрема, інфраструктура (4,4 б.), цифрові пристрої для викладання (4,7 б.), доступ до інтернету (4,2 б.), технічна підтримка (4,5 б.), захист даних (4,3 б.), цифрові пристрої для навчання (4,3 б.), база даних можливих місць проходження навчальної практики (3,6 б.), також у коледжі є репозиторій з цифровими освітніми ресурсами. Більш низькі показники доступу до інтернету та скорочення можливих місць проходження навчальної практики значною мірою обумовлені збройною агресією російської федерації та оголошенням в Україні воєнного стану, пошкодженням об'єктів енергетичної інфраструктури, упровадженням режиму стабілізаційних відключень електрики, дотриманням безпекових заходів під час повітряних тривог.

Розділ «D. Постійний професійний розвиток» дозволяє дослідити ефективність організації професійного розвитку педагогічних працівників. У Законі України «Про професійний розвиток працівників» [11] зазначено, що метою державної політики у сфері професійного розвитку працівників є підвищення їх конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб шляхом сприяння роботодавцю в ефективному використанні праці та забезпеченні досягнення належного професійного рівня працівниками. Так, безперервний професійний розвиток педагогічних працівників сприяє появі та інтеграції нових моделей навчання з використанням цифрових технологій, які значно покращають якість навчальних досягнень здобувачів освіти. Голова експертно-консультативного комітету з цифрових технологій в освіті при МОН України Тетяна Нанаєва зауважує, що «одне з важливих завдань, які стоять перед освітою, – підготувати молодь до цифрових трансформацій, що відбуваються у всіх сферах економіки і суспільства. Щоб якісно сформувати цифрову компетентність у здобувачів освіти всіх рівнів, педагогічні й науково-педагогічні працівники самі мають володіти цією компетентністю на високому рівні».

Під цифровою компетентністю розуміємо динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій [12].

Своєрідним дороговказом для всіх освітян та науковців є концептуально-референтна «Рамка цифрової компетентності педагогічного й науково-педагогічного працівника», яку розроблено українськими експертами на виконання Розпорядження КМУ від 03.03.2021 № 67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей громадян України та затвердження плану заходів з її виконання» [13], відповідно до положень Концепції розвитку педагогічної освіти, Закону України «Про освіту». За основу взято європейську концептуально-еталонну модель Рамки цифрових компетентностей для громадян ЄС «The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use» (DigComp 2.1), Рамку для освітян ЄС «The Digital Competence Framework for Educators» (DigCompEdu), а також адаптовану Рамку цифрової компетентності для громадян України (DigComp UA).

Характеризуючи вимір сфери цифрової компетентності у розрізі професійної залученості, виділяють такі компетентності: к1. Професійна комунікація у цифровому середовищі, мережевий етикет; к2. Професійна взаємодія та співпраця у цифровому середовищі; к3. Рефлексія та оцінювання рівня власної цифрової компетентності; к4. Професійний розвиток у цифровому середовищі; к5. Науково-дослідницька діяльність.

Узагальнення відповідей педагогічного колективу БФКСД визначає такі напрями професійного розвитку (рис. 3): по-перше, аналіз потреб педагогів у безперервному професійному розвитку; по-друге, реалізація можливостей та безпосередньої участі в тренінгах і курсах підвищення кваліфікації з методик використання цифрових технологій (ЦТ) в освіті; по-третє, обмін досвідом між педагогічними працівниками коледжу щодо застосування кращих практик упровадження цифрових технологій.

Водночас, 75 % педагогів коледжу зазначають, що, як правило, починають використовувати нові ЦТ разом із більшістю своїх колег, відсоток новаторів, які постійно випробовують різні нові ЦТ першими, дорівнює 6 %, 19 % одними з перших починають застосовувати нові ЦТ, але у випадках, коли бачать їх очевидні переваги. Серед перспективних напрямів професійного розвитку можна виокремити навчання з досвіду інших педагогів через професійні онлайн мережі або спільноти з провадження практик eTwinning, наставництво/коучинг у коледжі, навчальні візити (наприклад, до інших закладів, підприємств чи організацій), активізація участі у масових заходах (науково-практичних конференціях, семінарах, майстер-класах) з розвитку цифрової компетентності та ін.

Напрями «Е. Педагогіка: Підтримка та ресурси» та «F. Педагогіка: Впровадження в класі» орієнтовані на всебічний аналіз створення відповідних умов, підготовку до використання цифрових технологій та їх безпосереднє впровадження в освітній процес. Так, напрям «Е. Педагогіка: Підтримка та ресурси» розкривається через аналіз таких показників:

- пошук в інтернеті та подальше впровадження цифрових освітніх ресурсів (4,5 б.);
- використання відкритих цифрових освітніх ресурсів (4,5 б.);
- створення власних цифрових ресурсів для підвищення ефективності освітнього процесу (3,9 б.);

- застосування віртуальних навчальних середовищ, у тому числі, сучасних онлайн платформ, на яких здобувачі освіти також можуть розміщувати власні роботи у цифровому форматі (4,3 б.);
- професійне спілкування між учасниками освітнього процесу в коледжі (4,3 б.).

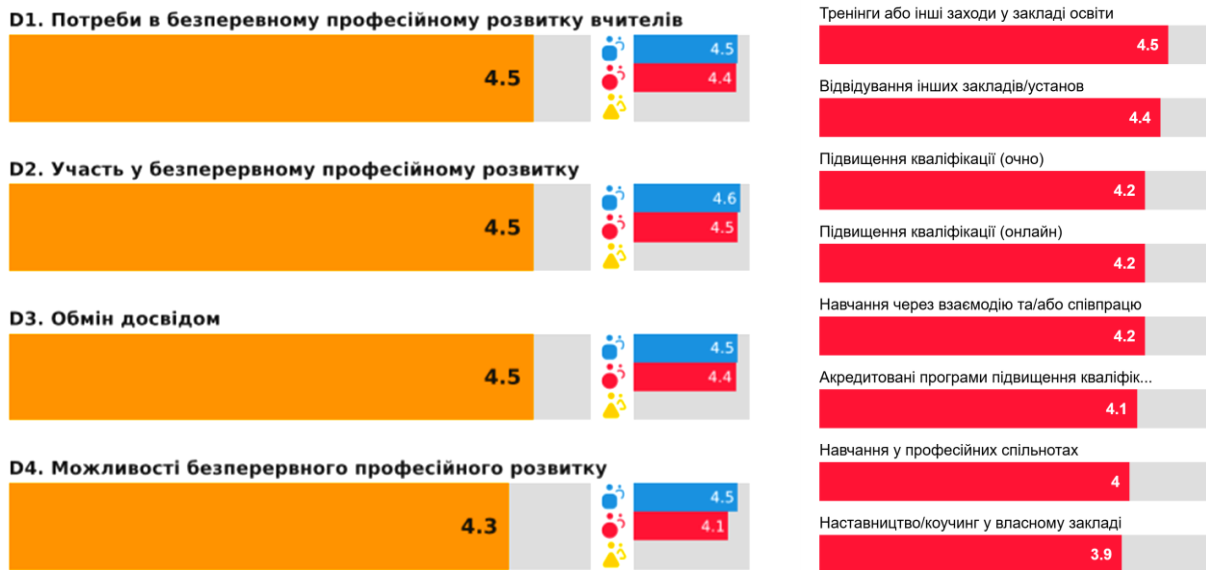

Рис. 3. Ефективність організації професійного розвитку педагогічних працівників

Відповідно, логічним продовженням вектору підтримки та ресурсів ЦТ в освітньому процесі є напрям «F. Педагогіка: Впровадження в класі», який стосується впровадження ЦТ для навчання шляхом інновацій у методиці викладання та застосування кращих педагогічних практик, зокрема адаптування власних форм та методів навчання до індивідуальних потреб здобувачів освіти та створенням завдань різного рівня складності; використання цифрових технологій для організації пізнавальної активності здобувачів освіти, яка сприяє розвитку їхньої творчості; активного залучення до групової/командної роботи для засвоєння знань та формування компетентностей; використання цифрових технологій у міжпредметних проєктах та профорієнтації. Одним з перспективних рішень є розширення спектру інструментів візуалізації освітнього контенту, використання технологій доповненої реальності. Наприклад, екосистема технологічних зв'язків AR_Book та AR_Teacher [14] надає можливість використовувати сучасні форми роботи на уроці / занятті. У додатку представлений технологічний інтерактивний функціонал AR/3D, представлено понад 200 авторських експериментів та 2000 тестів; надано можливість використовувати персональний конструктор заняття та отримувати звіт з глибокою аналітикою досягнень здобувачів освіти.

Напрямок «G: Практики оцінювання» характеризується впровадженням цифрових технологій до оцінювання, подальшою заміною традиційного оцінювання різноманітним сучасним інструментарієм. Характеристиками такого оцінювання є максимальна орієнтація на здобувачів освіти, персоналізація та достовірність, надання миттєвого зворотного зв'язку (у тому числі, уможливлення зворотнього зв'язку «здобувач освіти-здобувач освіти») та можливості саморефлексії.

Завершальний напрямок оцінювання у проєкті SELFIE «Н. Цифрова компетентність здобувачів освіти» стосується аналізу та самоаналізу цифрових компетентностей здобувачів освіти (їх знань, умінь, навичок, ставлень та поглядів), які дозволяють їм упевнено, творчо та критично використовувати цифрові технології для навчання і власного розвитку. Цифрова компетентність посідає одне з ключових місць в системі ключових та професійних компетентностей і розглядається як базис професійного становлення у будь-якій галузі діяльності сучасного фахівця. На думку експертів EdTech Center (ETC) @ World Education, будь-яка освітня екосистема спрямована не те, щоб здобувач освіти досяг успіху, відтак, саме здобувачі освіти можуть бути агентами змін в екосистемі навчання. Отже, особливої уваги потребують результати самооцінювання рівня цифрової компетентності здобувачами освіти. Даним дослідженням було охоплено такі напрями щодо формування та розвитку ЦК:

- оволодіння навичками безпечного та відповідального поведіння в інтернеті;
- медіаграмотність та критичне мислення, дослідження достовірності інформації в інтернеті і надійності її джерел;
- поважне ставлення до напрацювань інших людей в інтернеті;
- створення цифрового контенту;
- навчання цифровій комунікації;

– формування цифрових компетентностей учнів на всіх навчальних предметах/дисциплінах тощо.

Найвищі середні показники серед здобувачів ФПО зафіксовано з питання дотримання принципів академічної доброчесності, зокрема у визнанні авторських прав інших користувачі інтернету (відповіді «так, погоджуємося» й «так, абсолютно погоджуємося» у 84 %); серед здобувачів П(ПТ)О – найвища середня оцінка за показником безпечна поведінка (відповіді «так, погоджуємося» й «так, абсолютно погоджуємося» у 73 %). Варто підкреслити, що 73 % (16 %) здобувачів ФПО та 57 % (22 %) здобувачів П(ПТ)О використовують більше (менше) однієї години щодня для навчання вдома, відповідно 33 % (16 %) та 30 % (16 %) використовують понад одну годину (до однієї години) щодня для додаткового навчання поза коледжем.

До проявів негативних факторів використання цифрових технологій удома (під час дистанційного навчання) учасники освітнього процесу відносять: обмежений доступ здобувачів освіти до цифрових пристроїв та надійного стійкого підключення до Інтернету, низька цифрова компетентність сімей; обмеження часу на розроблення матеріалів для дистанційного навчання педагогами та постійний зворотний зв'язок, труднощі із залученням здобувачів освіти та ін.

Доступ здобувачів освіти до цифрових пристроїв (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, мобільних телефонів) вдома представлено на рис. 4

До позитивних факторів використання цифрових технологій належать: досвід використання віртуальних навчальних середовищ; доступ до добре структурованих цифрових освітніх ресурсів; організоване, регулярне онлайн-спілкування зі здобувачами освіти та їхніми батьками тощо.

Здобувачі ФПО

Здобувачі П(ПТ)О

Рис. 4. Розподіл відповідей серед здобувачів освіти щодо доступу до цифрових пристроїв

Висновки. Результати саморефлексії БФКСД щодо вибудови та подальшого розвитку екосистеми цифрових рішень, оцінювання освітньої діяльності шляхом використання цифрових технологій демонструють середній та високий рівні показників (3,9–4,5 б.) за напрямками дослідження та аналізу, зокрема: «А. Лідерство», «В. Співпраця та взаємодія у професійних мережах», «С. Інфраструктура та обладнання», «D. Постійний професійний розвиток», «Е. Педагогіка: підтримка та ресурси», «F. Педагогіка: впровадження в освітній процес», «G. Практика оцінювання», «H. Цифрова компетентність здобувачів освіти». Водночас, потребує уваги та системного впровадження цифрова стратегія розвитку коледжу, визначення її візії, місії та завдань, розроблення системи індикаторів для моніторингу стану цифрової трансформації коледжу з акцентом на цифрову колаборацію освіти, науки та бізнесу для підвищення якості освітньої діяльності, цифрової активності всіх учасників освітнього процесу. Як важливий напрям діяльності також виокремимо персоналізацію навчання із забезпеченням постійного зворотного зв'язку та використанням дієвого інструментарію оцінювання. Одним з перспективних рішень є розширення спектру інструментів візуалізації освітнього контенту, використання технологій доповненої реальності. Підкреслимо, що важливим критерієм ефективності закладу освіти є успішне працевлаштування його випускників за здобутими спеціальностями, відтак практика цифрової трансформації процесів профорієнтації, кар'єрного консультування та подальшого працевлаштування має здійснюватися на регулярній основі.

Список використаної літератури

1. European Union: website. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en/ (дата звернення: 22.11.2022).
2. Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118> (дата звернення: 20.11.2022).
3. Declaration on European Digital Rights and Principles. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/declaration-european-digital-rights-and-principles> (дата звернення: 15.11.2022).

4. New Pact for Skills partnership to boost digital skills URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10333> (дата звернення: 10.11.2022).
5. Міністерство освіти і науки України: вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki>
6. Екосистема. Вікіпедія: вебсайт. URL: <http://surl.li/dvzzy> (дата звернення: 12.11.2022).
7. Ziye Wang, Qingying Zhang (2019) Higher-Education Ecosystem Construction and Innovative Talents Cultivating. Open Journal of Social Sciences Vol.07 No.03, Article ID:91072
8. Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року (Проект). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya>
9. About SELFIE. European Union: website: URL: <https://schools-go-digital.jrc.ec.europa.eu/about> (дата звернення: 10.10.2022).
10. What is digital strategy? URL: <https://www.hyperisland.com/digital-strategy> (дата звернення: 10.11.2022).
11. Про професійний розвиток працівників Закон України від 12.01.2012 № 4312-VI
12. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації, Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція, План, Заходи [On the approval of the Concept of the development of digital competences and the approval of the plan of measures for its implementation, Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Concept, Plan, Measures] від 03.03.2021 № 167-р
13. Рамка цифрової компетентності педагогічного й науково-педагогічного працівника URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/2629-frame_pedagogical%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/2629-frame_pedagogical%20(1).pdf)
14. AR Book: вебсайт. URL: <https://arbook.info/> (дата звернення: 18.11.2022).

BUILDING AND DEVELOPING THE ECOSYSTEM OF DIGITAL SOLUTIONS FOR INSTITUTION OF PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION

Denysova Anastasiia

Doctor of Pedagogical Sciences, Head of the Methodological Office
Bila Tserkva Applied College of Service and Design

Stepura Alla

Director
Bila Tserkva Applied College of Service and Design

Introduction. Digital transformation and the movement of Ukraine towards membership in the EU are rapidly changing the social and economic landscape of society, and the development of technologies puts new demands on the labor market and educational systems, orients teachers to the training of specialists of a new formation who confidently possess digital skills, meet the needs of the digital economy and modern lifestyle. One of the effective solutions can be the development of an ecosystem approach to education. We note that despite the significant spread of the ecosystem approach in various spheres of socio-economic life, there is still no universal view on the terminological apparatus, principles of application, structure, and methodological tools for assessing the state of ecosystems. The above actualizes the expediency of researching educational ecosystems, in particular the ecosystem of digital solutions of institutions of vocational pre-higher education.

Purpose. The article aims to highlight the potential of the production and development of the ecosystem of digital solutions for the institution of professional pre-higher education.

Methods. Analysis of regulatory sources and educational literature, analogy, induction, and deduction were used.

Results. The results of the college's self-reflection regarding the construction and further development of the ecosystem of digital solutions, and the evaluation of educational activities through the use of digital technologies prove the average and high level of indicators in the areas of research and analysis.

The manifestations of negative factors of using digital technologies at home (during distance learning) by the participants of the educational process include limited access of students to digital devices and reliable stable Internet connection, low digital competence of families; limited time for the development of materials for distance learning by teachers and constant feedback, difficulties in attracting students, etc.

The positive factors of using digital technologies include experience in using virtual learning environments; access to well-structured digital educational resources; organized, regular online communication with students and their parents, etc.

Conclusion. We consider that the college's digital development strategy needs attention and systematic implementation, defining the mission and tasks, and developing a system of indicators to monitor the state of the college's digital transformation. We will also highlight the personalization of training with the provision of constant feedback and the use of effective evaluation tools as an important area of activity. One of the promising solutions is expanding the range of educational content visualization tools and using augmented reality technologies. We emphasize that an important criterion for the effectiveness of an educational institution is the successful employment of its graduates in the acquired specialties, therefore, the practice of digital transformation of career guidance processes, career counseling, and further employment should be carried out on a regular basis.

Key words: *Ecosystem, Ecosystem Approach, Educational System, Labor Market, Digital Transformation, Digital Competence.*

References

1. European Union (n.d.). *ec.europa.eu*. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en
2. Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade (2021). *eur-lex.europa.eu*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118>
3. Declaration on European Digital Rights and Principles (n.d.). *digital-strategy.ec.europa.eu*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/declaration-european-digital-rights-and-principles>
4. New Pact for Skills partnership to boost digital skills (n.d.). *ec.europa.eu*. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10333>
5. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. (n.d.) *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki>
6. Ekosystema. Vikipediia. [Ecosystem. Wikipedia]. (n.d.). *surl.li/dvzzy*
7. Ziyе Wang, Qingying Zhang (2019) Higher-Education Ecosystem Construction and Innovative Talents Cultivating. *Open Journal of Social Sciences*, 7(3), 91072
8. Kontseptsii tsyfrovoyi transformatsii osvity i nauky na period do 2026 roku (Proiekt). [Concepts of digital transformation of education and science for the period until 2026 (Project)].(n.d.). *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya>
9. About SELFIE (n.d). European Union. *schools-go-digital.jrc.ec.europa.eu*. URL: <https://schools-go-digital.jrc.ec.europa.eu/about>
10. What is digital strategy? (n.d.). *www.hyperisland.com*. URL: <https://www.hyperisland.com/digital-strategy>.
11. *Zakon Ukrainy Pro profesiynyi rozvytok pratsivnykiv vid 12.01.2012 № 4312-VI [Law of Ukraine on the professional development of employees from 12.01.2012 № 4312-VI.]*
12. *Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii, Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy; Kontseptsii, Plan, Zakhody vid 03.03.2021 № 167-r [On the approval of the Concept of the development of digital competences and the approval of the plan of measures for its implementation, Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Concept, Plan, Measures].*
13. *Ramka tsyfrovoyi kompetentnosti pedahohichnoho y naukovo-pedahohichnoho pratsivnyka [Framework of digital competence of pedagogical and scientific-pedagogical worker].* (n.d.). URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/2629-frame_pedagogical%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/2629-frame_pedagogical%20(1).pdf)
14. AR Book. (n.d.). *arbook.info*.

Отримано редакцією 2.12.2022 р.

УДК 378.147

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-227-233

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН БАТЬКІВ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Плугіна Альона Петрівна

доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: alenaplugina@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6463-4553

У статті обґрунтовано психолого-педагогічні особливості взаємостосунків батьків та молодших школярів. Доведено, що гармонійні взаємовідносини в родині дають змогу сформувати її емоційну складову, що в подальшому стає основою вміння дитини соціалізуватися в соціумі. У щасливій родині діти ростуть здоровими. У молодшому шкільному віці головним чинником формування особистості дитини залишаються батьки. Схарактеризовано фактор взаємодії батьків і дітей, якому відводиться особливе значення у формуванні особистості дитини, її емоційної та духовної сфер. Саме взаємини з батьками є фундаментом усіх інших соціальних зв'язків дитини. Визначено роль сім'ї у формуванні батьківсько-дитячих взаємин, наведено характеристику різних типів сім'ї в контексті формування означених взаємин. Гармонійне функціонування сім'ї є неодмінною умовою психічного здоров'я кожного її члена. У процесі розвитку та становлення особистості молодшого школяра надзвичайно важливе значення має психологічний клімат у родині, характер батьківсько-дитячих взаємин.

Ключові слова: батьки, молодші школярі, взаємовідносини, сім'я, батьківське ставлення, сімейні стосунки.

Постановка проблеми. Сімейні взаємовідносини – це система взаємних вимог і очікувань. У кожній родині об'єктивно складається певна система виховання. У ході спілкування виникають, виявляються і формуються міжособистісні відносини. Комунікація є одним із головних способів взаємостосунків між батьками і дитиною молодшого шкільного віку, адже чим частіше вони спілкуються, тим ближчі стають один одному і зміцнюються взаємовідносини. Формування особистості молодшого школяра значною мірою відбувається під впливом сім'ї, дитина постійно потребує уваги з боку батьків,